

Notulen van de vergadering van de Ministerraad op 1 sept. 1961

*'s Morgens te 10.30 uur aangevangen en 's middags voortgezet, Trêveszaal.

Aanwezig: De Minister-President De Quay en de Ministers Van Aartsen, Beerman, Cals, Korthals, Luns, Marijnen, De Pous, Toxopeus, Veldkamp, Visser en Zijlstra (afwezig is Minister Klompé).

Voorts zijn aanwezig de Staatssecretarissen Bot (punt 2d), Van Houten (punt 2), Roolvink (punt 17 gedeeltelijk), Schmelzer (punt 17 gedeeltelijk) en Scholten (punt 2c).

Wvd. Secretaris: Jhr.Mr. A.J.M. van Nispen tot Pannerden.

2. Buitenlands beleid

- - -

d. *Internationalisering Nieuw-Guineabeleid*

Minister *Luns* geeft een overzicht van hetgeen de consultering van 26 Regeringen over de plannen van de Nederlandse Regering heeft opgeleverd. Australië en het Verenigd Koninkrijk zijn het meest negatief. Het Verenigd Koninkrijk wil eerst in kleine kring (Nederland, Verenigde Staten, Australië en Verenigd Koninkrijk) overeenstemming bereiken. De Amerikanen gevoelen niet voor zo'n werkgroep. Het meest positief zijn de Secretaris-Generaal van de VN, enkele Zuid-Amerikaanse landen, Ierland en Mexico.

Spreeker vraagt de Raad machtiging op de ingeslagen weg voort te gaan. Hij is dan voornemens, aansluitend op zijn rede het vorig jaar in de algemene vergadering gehouden, met vooropstelling van de vier uitgangspunten van het beleid van de Nederlandse Regering (1. Waarborging reëel zelfbeschikkingsrecht voor de Papoea's; 2. Bereidheid internationalisering van het bestuur van Nieuw-Guinea te aanvaarden; 3. Bereidheid in de mate waarin dat nodig is afstand te doen van de soevereiniteit na een besluit van de VN, bevattende een plan dat bona fide uitvoering van het zelfbeschikkingsrecht omvat; 4. Voortgaan met bij te dragen in de kosten tot ontwikkeling op basis van de huidige uitgaven totdat het zelfbeschikkingsrecht wordt uitgeoefend, hetgeen niet hoeft te betekenen tot exact hetzelfde bedrag want de niet-civiele lasten zouden wel eens minder kunnen worden, een rede te houden die tevoren nog in de Ministerraad aan de orde komt. (Ook aan boord en ten tijde van zijn verblijf in de Verenigde Staten zal het mogelijk zijn vrijwel direct contact met hem te onderhouden. Half oktober stelt hij zich voor weer in het land te zijn). Hij vraagt verder machtiging Nieuw-Guinea op de agenda van de algemene vergadering te plaatsen, nu het vrijwel uitgesloten lijkt dat een ander land dat zal willen doen. Doet Nederland dat, dan is het goed mogelijk, dat enkele landen ons behulpzaam zullen willen zijn (Argentinië, Liberia, de Philipijnen?).

De Minister legt er nog eens de nadruk op, dat het vooral door het ineenzakken van het thuisfront nodig is zover te gaan. Hij verwacht, dat het initiatief van de Regering een grote meerderheid van de Staten-Generaal zal bevredigen. Voor een kleine groep gaat het initiatief nog niet ver genoeg. Het is niet juist naar sprekers mening, dat er aan Indonesische zijde veel is veranderd. Sukarno heeft zijn preliminaire eis niet prijsgegeven. De Minister ontkent, dat de capitulatie van Sjafrudin enige invloed zou hebben gehad ten gunste van een zachter standpunt van de Indonesische Regering.

Hij maakt de Raad er nog eens op attent dat het initiatief kwade kansen inhoudt en dat wij aan het slot wellicht "neen" zullen moeten zeggen. Het is juist hetgeen Minister Korthals naar voren bracht, dat wij "neen" zullen moeten zeggen als men een commissie van goede diensten wil of deelneming van Indonesië aan het internationale bestuur. Gaat het die richting uit dan verliezen wij het aanvankelijke succes van ons initiatief. Niettemin blijft een voordeel, dat nu vele landen zijn geïnformeerd over onze vergaande evolutiegedachten.

Spreker acht goed mogelijk, dat besloten zal worden tot uitzending van een commissie met een vage opdracht om te onderzoeken o.a. de mogelijkheid van een internationaal bestuur. Van veel belang is of Amerika achter ons initiatief wil gaan staan. Spreker zal Rusk erop wijzen, dat eerst dan enig succes kan worden verwacht en anders de kans bestaat op een nieuwe conflicthaard. Amerika zal t.a.v. het beginsel van zelfbeschikking, dat men voor de satellietlanden en Berlijn ook hoog houdt, bezwaarlijk anders dan positief kunnen zijn.

De *Minister-President* is het ermede eens, dat de weg beproefd moet worden die werd voorgesteld. Na de consultaties lijkt hem de kans op slagen gering. Wordt geen twee-derden meerderheid gehaald dan is toch duidelijk geworden hoever wij wilden gaan. Bij een negatieve reactie wijzigt zich niets. Hij staat dus achter het initiatief en zou daarbij het zelfbeschikkingsrecht steeds vooropgesteld willen zien.

Spreker vraagt of in de Troonrede nog een passage kan worden opgenomen. Hij denkt, als reactie op Sukarno's rede, aan een verklaring van bereidheid tot bilateraal overleg mits geen preliminaire voorwaarden worden gesteld. Een vraag hierbij is of aan Nederlandse zijde de erkenning van het zelfbeschikkingsrecht van de Papoea's ook geen preliminaire voorwaarde is.

Minister *Cals* acht mogelijk in de Troonrede te herhalen de bereidheid tot een open gesprek. Maar dan zou kunnen worden toegevoegd dat, na de ervaringen in het verleden, echter uitgesloten lijkt die weg te bewandelen, vooral nu bovendien de diplomatieke betrekkingen zijn verbroken. Nederland kan dus nog slechts de internationale weg op. Van de principiële bereidheid zou Nederland aldus toch in de Troonrede gewag kunnen maken. Hij vraagt nog hoe de reactie zal zijn als in de algemene vergadering op bilateraal overleg wordt aangedrongen.

Minister *Zijlstra* meent, dat wij publiekelijk een open gesprek zouden kunnen voorstellen (in de zin van het weer opnemen van de draden en niet met aanvaarding vooraf van de overdracht aan Indonesië) ook al is vooruitzicht op succes uiterst gering. Wij kennen de fundamentele verschillen in de uitgangspunten. Hij herinnert aan de besprekingen in 1955 te Genève, toen toch ook langdurig is gesproken terwijl Indonesië op het standpunt stond van Nieuw-Guinea hoort bij Indonesië. Toen was uitgesloten om over de soevereiniteit te spreken. Hij vraagt zijn ambtgenoot van Buitenlandse Zaken uit te leggen, waarom niet gelijktijdig een initiatief in de VN kan worden genomen en in de Troonrede een open gesprek worden voorgesteld.

Staatssecretaris *Van Houten* reageerde op dit laatste met de opmerking, dat gelet op het Indonesische uitgangspunt het laatste neer komt op opgeven van het zelfbeschikkingsrecht.

Minister *Luns* stelt voorop, dat geen optimisme over een bilateraal overleg is gerechtvaardigd. Indonesië handhaaft het principe van de overdracht. Een dergelijk voorstel loopt òf uit op die overdracht òf op afbreken van de besprekingen in een voor Nederland ongunstige situatie. Enig perspectief ziet hij in deze richting niet.

Wordt in de Kamer in deze richting druk uitgeoefend dan zal hij erop wijzen, dat de bilaterale approach de multilaterale kan bederven, dat er ook geen aanwijzingen zijn dat Indonesië zijn preliminaire eis heeft laten vallen en dat deze weg is geblokkeerd na het verbreken van de diplomatieke betrekkingen. In de VN zal hij een genuanceerd antwoord geven en o.a. zeggen dat een gebaar van Indonesië hieraan vooraf zou moeten gaan.

Minister *Taxopous* steunde de afwijzing van de bilaterale benadering in de komende Troonrede op taktische gronden. Hij voegde eraan toe, dat bij mislukken van de bilaterale weg de multilaterale zoveel slechter is geworden. Omgekeerd kunnen beide wegen wel bewandeld worden. Hij is overigens voorstander van een meer algemene passage in de Troonrede in de zin van het concept opgesteld door Staatssecretaris Bot.

Minister *Luns* merkte nog op, dat hij tegen een werkelijk open gesprek, zonder preliminaire voorwaarden, in de zin zoals Minister *Zijlstra* het aanduidde, geen bezwaar heeft. Een dergelijk overleg zou ook bezwaarlijk kunnen worden afgewezen. Hij herinnert eraan o.a. in de Kamer bij herhaling de bereidheid daartoe te hebben vermeld. Onlangs werd die bereidheid aan de President van de President van Malakka getoond. Hij herinnert aan de polsing van Dulles,

Pinay en Bretano in 1957-1958 toen tot driemaal toe Nederland zich onvoorwaardelijk bereid heeft verklaard tot overleg. Indonesië heeft tenslotte toch een dergelijk overleg "inopportuun" verklaard. Hij herinnert aan het overleg te Genève over de geschillenregeling, toen Nederland bereid was de Indonesische formule te aanvaarden, maar toch Indonesië het overleg afbrak.

Na enige verdere bespreking kwam de *Raad* tot de volgende conclusies:

1. Minister Luns is gemachtigd in de algemene vergadering van de VN het Nederlandse initiatief te ontwikkelen en daarvoor Nieuw-Guinea op de agenda te plaatsen. Zijn rede, voortbouwend op die van het vorig jaar en bevattend de vier uitgangspunten van het beleid van de Nederlandse Regering, zal nog in de Raad aan de orde komen.
2. Minister Luns zal maandagmiddag 4 september de Kamercommissie voor Buitenlandse Zaken in algemene zin inlichten.
3. Minister Luns zal niet de pers inlichten.
4. Voor een passage in de Troonrede zal een tekst door Buitenlandse Zaken en Staatssecretaris Bot worden opgesteld.
5. Minister Luns zal aankondigen, dat een week later een gecombineerde bijeenkomst van de vaste Commissies voor Defensie en Buitenlandse Zaken kan worden gehouden om te informeren over hetgeen voortvloeit uit de situatie rond Berlijn.
6. Staatssecretaris Bot zal de volgende week de Raad gegevens verschaffen over de beweerde snelle afvloeiing van ambtenaren uit Nieuw-Guinea.

- - -